

El Consell per a l'Ús Sostenible de l'Aigua (CUSA en endavant), en la sessió número 55, que tingué lloc el dimecres 11 de març de 2009, va debatre "**l'Informe de Sostenibilitat Ambiental (ISA) del Pla Zonal del Ter Superior**".

El President i la Secretària del CUSA volen recollir en el present Dictamen les aportacions i comentaris més rellevants que es feren durant la presentació i el debat posterior que va esdevenir després de la presentació feta pel Sr. Gabriel Borràs (director de l'APUSA) i el Sr. Antoni Munné (cap de Departament de Control del Medi i Ecosistemes Aquàtics).

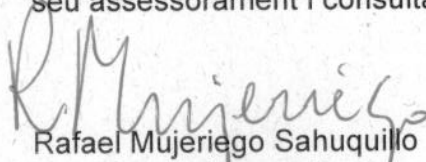
Annexes a aquest Dictamen s'inclouen las aportacions específiques realitzades pels Consellers representants d'Ecologistes en Acció.

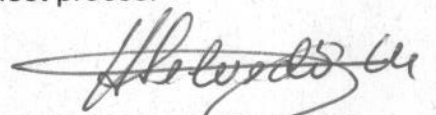
La revisió detallada de la esmentada presentació i del debat posterior permet formular les següents conclusions i recomanacions per a què puguin ser considerades en el procés d'aprovació definitiu:

1. Manifestar la satisfacció del CUSA per la iniciativa de l'Agència d'elaborar, presentar i debatre aquest Informe. Es tracta d'un Informe de gran rellevància per a contribuir al procés de planificació dels recursos hídrics de Catalunya i en particular de l'elaboració del pla de gestió de conca de Catalunya i del pla de mesures que l'acompanya. Aquest informe és fruit d'un treball molt ampli i detallat i que en aquest moment arriba a la seva etapa final de tramitació i aprovació.
2. Felicitar-se pel fet que l'any 2009 sigui considerat l'any de la planificació, la qual cosa s'esperava des de l'any 2003, i ressaltar com molt positiu el fet de transmetre als municipis, des de l'autonomia municipal, la intenció clara de què es fa una planificació amb visió de país, recordant l'estreta relació entre la planificació d'aquests plans zonals i la planificació dels espais fluvials, tot considerant que els seus àmbits són completament diferents: els PEF son, bàsicament, un instrument de planificació territorial mentre que els plans zonals són una eina d'ordenació concessional.
3. Destacar com un objectiu molt desitjable que l'any 2015 es pugui assolir el bon estat ecològic de totes les masses d'aigua de Catalunya, i congratular-se per l'elaboració i utilització d'aquesta nova eina de planificació que deu anys enrere podia semblar només un somni.
4. Felicitar-se per l'iniciativa de l'Agència d'oferir al CUSA la possibilitat de participar de manera prioritària i col·legiada en el tràmit d'informació pública de l'ISA del Pla Zonal del Ter Superior i manifestar la determinació de la Presidència i de tots el Consellers de contribuir en aquesta tasca de la millor manera possible i en el termini de temps mes ajustat. El CUSA elaborarà de manera molt plaent un Dictamen posterior amb la seva opinió sobre el text final del Pla Zonal que se li presenti, una vegada sigui complet el seu procés de tramitació administrativa.
5. Ressaltar la determinació de l'Informe de resoldre les diferents problemàtiques que van ser identificades pel document IMPRESS (de l'any 2004), i en particular les problemàtiques relatives a una elevada alteració causada per derivacions, extraccions i canvis de règims de cabals als rius de Catalunya.

6. Destacar la intenció de l'Informe de millorar la qualitat hidro-morfològica dels nostres rius, d'acord amb Pla Sectorial de Cabals de manteniment aprovat pel Govern l'any 2005 on s'indicava quins eren els cabals circulants i s'emplaçava a l'Agència a redactar els plans zonals. Els cabals ambientals adoptats pel Pla Sectorial van determinar uns cabals mínims que s'han d'implantar conca a conca, i és molt positiu que aquest procés s'iniciï sobre el tram superior del riu Ter.
7. Ressaltar l'esforç realitzat per l'Agència durant el procés de participació pública que es va realitzar al Ter Superior, on van ser exposats quins havien de ser els cabals circulants, així com l'anàlisi detallada i d'identificació d'usos i concessions d'aigua per aprofitaments hidroelèctrics en aquest tram del riu Ter. La classificació proposada ha de ser molt útil per portar a terme unes anàlisis de costos relatives a la implantació dels cabals ambientals i tot el procés administratiu de rescat de les concessions i les possibles indemnitzacions que poden anar associades.
8. Destacar els esforços realitzats per conceptualitzar els ecosistemes estudiats i per adoptar nous sistemes de mesures per determinar l'estat d'eficiència dels hàbitats en cada tram del riu. Les eines de modernització han permès d'agafar trams representatius del riu amb una digitalització acurada i de fer circular diferents cabals per veure'n els resultats. Aquestes eines han de permetre definir de forma acurada les mesures necessàries per millorar la qualitat hidro-morfològica mitjançant un programa específic de gestió dels sediments del riu.
9. Ressaltar la determinació de l'Agència per gestionar de manera molt més eficient els cabals addicionals que puguin generar-se pel fet d'implantar els cabals ambientals automàticament, mitjançant la valoració de les afectacions dels títols concessionals reglats, i la intenció de fer un expedient de caducitat als títols concessionals que fan un mal ús del recurs. Igualment valuós es el càlcul econòmic inclòs al pla zonal, mitjançant la valoració dels costos derivats de l'afectació de producció d'energia elèctrica i, per tant, des del punt de vista de l'usuari i no de l'ACA.
10. Recordar el principi de gestió de què l'aigua és un bé públic i que els cabals ambientals estan per sobre de qualsevol ús econòmic, per la qual cosa s'hauria d'intentar reduir el cost del rescat de concessió al mínim possible. Caldria indicar expressament que moltes de les concessions que existeixen es van fer a titulars de fàbriques i colònies que es construïren per aprofitar la força de l'aigua pel seu funcionament, bo i cedint un bé comú per a un ús que malgrat ser privat, comportava el mitjà de vida d'un gran nombre de treballadors de les mateixes. A hores d'ara, la pràctica totalitat d'aquestes fàbriques han desaparegut però no les respectives concessions, que utilitzen aquest bé públic únicament per el benefici econòmic privat del titular actual i sense tenir en compte el bé comú inicial per el qual foren atorgades. Per tant està justificada una revisió adequada d'aquestes concessions.

Els Consellers manifesten la seva satisfacció per haver pogut participar en les tasques d'assessorament i consulta en el procés de tramitació d'aquest "**Informe de Sostenibilitat Ambiental (ISA) del Pla Zonal del Ter Superior**" i reiteren la seva disposició a oferir el seu assessorament i consulta en successives etapes d'aquest procés.

Rafael Mujeriego Sahuquillo
President del Consell

Victòria Salvadó i Martín
Secretària

Barcelona, 14 d'abril de 2009.

Annex 1

Aportacions al dictamen d'Ecologistes en Acció

Consideracions a l'ISA del Pla Zonal de l'Alt Ter presentat al CUSA

Ecologistes en Acció de Catalunya com a membre del CUSA i les organitzacions, AEMS – Rius amb vida, Enginyeria sense Fronteres i la Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua volem fer algunes consideracions a la ISA preliminar del Pla Zonal de l'Alt Ter presentada a la passada reunió del més de març al CUSA.

D'antuvi, volem fer un reconeixement a l'Agència Catalana de l'Aigua en general i en especial a llur àrees de Planificació i Participació per tot el treball desenvolupat amb l'objectiu de poder aplicar a tots els rius de Catalunya els cabals ambientals fixats al Pla Sectorial de Cabals de Manteniment de Catalunya. A més a més, també volem subratllar en positiu el fet de no considerar els costos estimats de 74 M€ com a desproporcionats. Cosa que, ens plau atès el que signifiquen els cabals ambientals per poder aconseguir el 2015 el bon estat ecològic de les masses d'aigua superficials. També volem reconèixer el treball fet sobre els impactes de les minicentrals hidràuliques i els cabals ambientals per AEMS – Rius amb vida i en especial a Pedro Brufau Curiel doctor en dret per la Universidad Carlos III de Madrid, autor de “La revisión ambiental de las concesiones y autorizaciones de aguas”, editat per Bakeaz i membre de la Junta de l'esmentada organització.

Tanmateix volem presentar al CUSA una sèrie d'aportacions en positiu perquè puguin ser considerades i, sota el nostre humil punt de vista, millorar el Pla Zonal de l'Alt Ter i intentar minimitzar les despeses de l'administració pública.

D'altra banda, sent coneixedors que el model de Pla Participatiu implementat per l'Agència Catalana de l'Aigua per a la redacció definitiva del Pla Hidrològic de Catalunya és observat per moltes Administracions, ONGs, etc. de la resta de l'Estat i del món; considerem que no seria admissible el defraudar les expectatives creades i tan valorades arreu. Per tant, els resultats finals han de ser, si més no, tan bons com la valoració del model emprat. No podem obviar que l'aplicació dels cabals ambientals és un dels aspectes fonamentals per aconseguir el primer objectiu de la Directiva Marc de l'Aigua, el bon estat de les masses d'aigua i que l'aprovació d'un bon Pla Zonal d'Implementació de Cabals Ambientals a tots els rius catalans és bàsic per a tal efecte.

Tot seguit, abans de presentar algunes consideracions a l'ISA del PZAT presentem algunes qüestions preliminars per ajudar a contextualitzar l'estat de la qüestió:

1.- Catalunya és una nació en la seva majoria de clima mediterrani. Els rius mediterranis i per tant de Catalunya es veuen afectes per grans fluctuacions del seus cabals naturals, els quals, tal com ordena l'article 4 de la DMA i el principi del bon estat ecològic s'han de conservar. Hem de saber que en les concessions és habitual i costum concedir cabals completament desorbitats que poden arribar a quadruplicar el cabal natural del riu amb la finalitat de poder cobrir possibles avingudes d'aigua. El resultat han estat concessions del tot abusives i l'eixugament dels nostres rius, els quals s'assequen o alteren molt greument la major part de l'any. Com és el cas de moltes veteranes concessions del Ter, Fluvià, Llobregat, Segre, etc.

2.- L'article 1 de la llei d'aigua del 1985 regula el domini públic hidràulic, l'ús de l'aigua i l'exercici de les competències atribuïdes a l'Estat en les matèries relacionades amb l'esmentat domini en el marc de les competències delimitades en l'article 148 de la

Constitució. Al seu apartat dos literalment diu: 2. Las aguas continentales superficiales, así como las subterráneas renovables, integradas todas ellas en el ciclo hidrológico, constituyen un recurso unitario, subordinado al interés general, que forma parte del dominio público estatal como dominio público hidráulico. Per tant, l'aigua és un bé públic que no pot ser emprat pel benefici privat d'uns pocs en contra de l'interès general.

Per tot plegat demanem al CUSA siguin considerades aquestes observacions,

Pàgina 5, 2 paràgraf, quarta possible estratègia per aconseguir una compatibilitat amb el PSCM "Reducció de les exigències ambientals".

Al respecte considerem que no ha de ser inclosa. La reducció del cabal de manteniment exigít al PSCM no s'ha de reduir per cap concepte. No té cap sentit reduir el cabal ambiental si és el que ha estat fixat a fi efecte d'aconseguir el bon estat ecològic de les masses d'aigua superficials.

Pàgina 5, 3r paràgraf. Literalment diu: "En casos on no és viable cap de les estratègies anteriors s'estudia un possible rescat de concessió"

Al respecte considerem que el cabals ambientals no són concessionables perquè són una restricció prèvia que no pot competir amb els altres usos i per tant no pot entrar al repartiment. Per tant, no poden incloure's en una concessió i lògicament en cap rescat. El fet que no estiguessin definits no significa que poguessin ser concessionats. Cap ús econòmic, com pot ser la producció d'energia hidràulica, pot estar per sobre del cabal ambiental. El cabal ambiental mai s'ha pogut concessionar. És una restricció prèvia al possible volum concedit de la mateixa manera que pot ser una sequera.

La [Directiva marc de l'aigua \(2000/60/CE\)](#) s'ha transposat a la normativa estatal mitjançant la modificació de [Llei 46/1999](#), i el text refós de la [Llei d'aigües 1/2001](#), de 20 de juliol, per l'article 129 de la [Llei 62/2003](#) , de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (BOE núm. 313, de 31 de desembre de 2003).

L'article 59, apartat 7 de la DMA transposada literalment diu: "**Los caudales ecológicos o demandas ambientales no tendrán el carácter de uso a efectos de lo previsto en este artículo y siguientes, debiendo considerarse como una restricción que se impone con carácter general a los sistemas de explotación.** En todo caso, se aplicará también a los caudales medioambientales la regla sobre supremacía del uso para abastecimiento de poblaciones recogida en el párrafo final del [apartado 3 del artículo 60](#). Los caudales ecológicos se fijarán en los Planes Hidrológicos de cuenca. Para su establecimiento, los organismos de cuenca realizarán estudios específicos para cada tramo de río. "

L'Article 60, apartat 3, literalment diu: "A falta de dicho orden de preferencia regirá con carácter general el siguiente:

1º Abastecimiento de población, incluyendo en su dotación la necesaria para industrias de poco consumo de agua situadas en los núcleos de población y conectadas a la red municipal.

2º Regadíos y usos agrarios.

3º Usos industriales para producción de energía eléctrica.

4º Otros usos industriales no incluidos en los apartados anteriores.

5º Acuicultura.

6º Usos recreativos.

7º Navegación y transporte acuático.

8º Otros aprovechamientos.

El orden de prioridades que pudiere establecerse específicamente en los Planes Hidrológicos de cuenca, deberá respetar en todo caso la supremacía del uso consignado en el apartado 1º de la precedente enumeración. “

L'article 60 del **Real Decreto Legislativo 1/2001, de 20 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Aguas** estableix unes preferències a l'hora d'establir les concessions però el cabal ecològic està per sobre.

Per tant, si el cabal ecològic no és un ús si no una restricció prèvia no s'ha d'indemnitzar de la mateixa manera que no s'indemnitzar una concessió quan apareix una sequera i no es poden atorgar els volums concessionats. D'altra banda, la sequera és l'únic factor pel qual la llei permet un deteriorament per a no acomplir els cabals ecològics. Atesa les possibilitats de restriccions per sequera la llei mai ha pogut garantir una concessió amb un volum d'aigua determinat.

Pàgina 5, 4t paràgraf. Literalment diu: “ El Pla contempla la dotació d'una font de finançament i ajudes per part de l'administració a l'hora de fer front a despeses derivades de les modificacions en la infraestructura i adequació del parc de turbines, en el cas de les explotacions sotmeses a la primera estratègia (flexibilització de la concessió)”.

Al respecte hem de dir que no acabem d'entendre com un negoci tan poc transparent fet amb un bé públic com és l'aigua mitjançant una concessió que entenem, si més no, de poc justa socialment i ambientalment, pot ser subvencionada per posar al dia el negoci. Unes concessions que no donen gairebé cap lloc de treball que produeixen, com argumenta el redactat de la ISA del PZAT, una producció d'energia incipient considerem que, després d'haver guanyat molt diners durant molts anys uns privilegiats amb inversions d'infraestructures en moltes ocasions subvencionades no han de rebre cap tipus de subvenció.

Pàgina 6, 1r paràgraf. Literalment diu: “...s'estima que el cost màxim d'implantació de cabals de manteniment al Ter Superior pot rondar el 74 M€ en funció de les indemnitzacions que calgui pagar als titulars de les concessions, qüestió que presenta incerteses.”

Pàgina 12, 2n paràgraf, “Factors d’incidència negativa: la producció d’energia”, 4a línia. Literalment diu: “La implantació de cabals de manteniment a l’alt Ter pot suposar doncs una disminució en la quantitat d’energia elèctrica produïda mitjançant la minihidràulica, que és una font de producció neta i renovable”

Pàgina 16, últim paràgraf. Literalment diu: “Pèrdua màxima de producció d’energia provinent de fonts renovables de 13.6 GWh/any.

Al respecte hem de dir:

1.- Per les raons ja presentades considerem que no s’ha de rescatar cap concessió ja que els cabals ambientals estan per davant de cap ús econòmic i la generació d’energia mitjançant les minicentrals hidroelèctriques n’és un.

2.- La font energètica de centrals minihidràuliques si bé la podem considerar com una producció renovable no identificable amb neta perquè afecta a l’ecosistema del riu sobre tot en els nostres rius de les conques de Catalunya amb cabals tant irregulars i on la majoria d’aquestes centrals introdueixen tot el cabal dins de l’assud o presa creant discontinuïtat en el fluxos d’aigua, flora i fauna així com els impactes sobre la mateixa qualitat de les aigües estancades que pateixen un greu deteriorament, per la reducció d’oxigen dissolt, la temperatura i la retenció de sediments.

Sobre aquest aspecte s’ha pronunciat per unanimitat el conjunt de magistrats del Tribunal Suprem dels EUA el passat 15 de maig. Cal subratllar el fet que aquest Tribunal tria els casos que considera importants, qüestió que realça el valor de les seves decisions. Per altra banda, aquesta sentència és la confirmació final de la decisió adoptada pel tribunal Suprem de l’Estat de Maine.

En el cas *S. D. Warren Company v. Maine Board of Environmental Protection*, el Tribunal Suprem ha sostingut que segons la *Clean Water Act (CWA)* la solta d’aigua de les turbines constitueix un “abocament” i per tant, ha de sotmetre’s als criteris ambientals i tecnològics publicats pels Estats. La secció 401 de la *CWA* atorga als Estats el poder d’assegurar el compliment de la normativa estatal a tota activitat que ocasioni abocaments i ha de ser autoritzada pel govern Federal.

El propietari de diversos embassaments hidroelèctric, davant un llarg procés de “revisió” d’aquestes activitats industrials conegut com *hydropower relicensing*, va sostenir que no era d’aplicació a les preses sotmeses a una decisió federal l’estricta normativa estatal sobre cabals mínims, permeabilització d’obstacles en la llera, protecció d’espècies en perill i, sobretot, abocaments contaminants.

Diferents organitzacions conservacionistes i de pescadors com *Trout Unlimited*, *American Rivers*, *National Wildlife Federation* i la *Hydropower Reform Coalition* es van sumar al pleit, aportant diferents estudis i informes en els quals es feia constatar la pèrdua de la qualitat de l’ecosistema fluvial afectat per les hidroelèctriques. Aquests estudis van ser presos molt en compte per tots els magistrats, segons es desprèn de la lectura d’aquesta sentència. Amb antecedents en altres casos, els magistrats es van recolzar en diversos estudis de la *Environmental Protection Agency* i de la *Federal Energy Regulatory Commission*, com la *Water Quality Standard Handbook*, doncs la qüestió principal girava davant el propi concepte d’abocament. El Tribunal va rebutjar tots i cadascun dels arguments de l’empresari hidroelèctric, alhora que sentenciava que l’activitat hidroelèctrica s’inclouïa dintre d’una interpretació comuna de l’expressió

“abocament contaminant”, sense que valguessin les minucioses disquisicions dels advocats sobre la interpretació de la CWA, qüestió que el Tribunal va deixar clar amb l'expressió “els arbres no li deixen veure el bosc” a l'hora de saber quan s'ocasiona un “abocament”.

3.- Sobre el fet que la recuperació d'unes concessions suposin als bens públics un màxim de 74 M€i que la pèrdua de producció energètica sigui de 13,6 GWh/any hem de dir que amb 7 MW eòlics instal·lats en un emplaçament amb un recurs eòlic mitjà, és a dir, en un indret on els molins funcionin a potència nominal unes 2.000 hores a l'any s'obtindria $7 \times 2.000 = 14.000$ MWh/any = 14 GWh/any. Per aquesta instal·lació caldria una inversió de 9,1 milions d'euros (a 1,3 milions d'euros per MW eòlic). Aquestes dades demostren que de cap manera seria just fer una indemnització per una xifra aproximada als 74 milions d'euros.

Conclusions:

1.- Segons la Llei d'aigües del 1985 les aigües superficials formen part del Domini Públic Hidràulic que són propietat de l'Estat i no poden ser emprades pel benefici privat d'uns pocs en contra de l'interès general.

2.- Segons la Art. 59 de la Transposició de la Directiva Marc d'Aigua els cabals ambientals estan per sobre de qualsevol ús, a tal efecte no poden considerar-se part d'una concessió. Per tant, no té sentit el rescat de cap concessió i la conseqüent indemnització a cap propietari privat d'una aigua pública que com a cabal ambiental mai ha estat concedida.

3.- La font energètica de centrals minihidràuliques si bé la podem considerar com una producció renovable no identificable amb neta perquè afecta a l'ecosistema del riu sobre tot en els nostres rius de les conques internes de Catalunya amb cabals tant irregulars i on la majoria d'aquestes centrals introdueixen tot el cabal dins de l'assut o presa creant discontinuïtat en el fluxos d'aigua, flora i fauna. Curtcircuint els rius (eliminant la connectivitat fluvial) així com els impactes sobre la mateixa qualitat de les aigües, que al estancar-les pateixen un greu deteriorament, per la reducció d'oxigen dissolt, la temperatura i la retenció de sediments, qüestió que provoca afectacions en les poblacions de macroinvertebrats, desapareixent espècies bioindicadores d'aigües de bona qualitat i apareixent altres d'aigües de qualitat baixa i/o dolenta. Sobre aquest aspecte s'ha pronunciat per unanimitat el conjunt de magistrats del Tribunal Suprem dels EUA el passat 15 de maig. Cal subratllar el fet que aquest Tribunal tria els casos que considera importants, qüestió que realça el valor de les seves decisions. Per altra banda, aquesta sentència és la confirmació final de la decisió adoptada pel tribunal Suprem de l'Estat de Maine.

4.- Segons el Pla d'Energia de Catalunya 2006-10. ICAEN, 2005, la suma de la producció de les 302 minicentrals hidràuliques en servei és del 1,9 del total de l'energia produïda a Catalunya. En concret, i segons les dades exposades a l'ISA del PZAT, la pèrdua màxima d'energia per la implantació del cabals ambientals serà de 13,6 GWh/any, cosa que implica una insignificant disminució de CO₂ que, d'altra banda amb 7 MW eòlics instal·lats en un emplaçament amb un recurs eòlic mitjà, és a dir, en un indret on els molins funcionin a potència nominal unes 2.000 hores a l'any

s'obtidria $7 \times 2.000 = 14.000$ MWh/any = 14 GWh/any. Per aquesta instal·lació caldria una inversió de 9,1 milions d'euros (a 1,3 milions d'euros per MW eòlic).

Per tot plegat considerem que els cabals ambientals del l'Alt Ter fixats al Pla Sectorial de Cabals de Manteniment de Catalunya s'ha de complir sense cap tipus de cost per les finances de la Generalitat de Catalunya ni de cap de les seves empreses públiques. D'altra banda considerem que l'energia hidràulica no és una energia neta de cap de les maneres.

Tanmateix, s'ha de fer un decreixement en el consum d'energia elèctrica i la implantació per a la seva producció de fonts d'energia neta i renovable com són les d'energia eòlica i solar.